Saidot.ai

Lausunto 2.10.2018

Kirjallinen asiantuntijalausunto valtioneuvoston selvityksestä
Komission tiedonanto: Tekoäly Euroopassa (E 38/2018 vp)

Tiedonannon yksi pääteemoista on taata asianmukainen eettinen ja oikeudellinen kehikko tekoälyn käytölle ja kehittämiselle sekä varmistaa luottamuksen ilmapiirin rakentuminen alueelle.

Tiedonanto jäsentää komission kantaa tekoälyn eettisiin kysymyksiä kolmella tasolla. Julkisten toimijoiden on varmistettava, että tekoälyn käyttöä ohjaa yhteinen eurooppalainen arvopohja ja tekoälyn hyödyntämisessä kunnioitetaan ihmisoikeuksia. Toisena kokonaisuutena tunnistetaan tarve nykyisen säätelyn riittävyyden arvioimiseen tekoälyn toteutuksen turvallisuuden ja tuotevastuiden näkökulmasta. Kolmanneksi teemaksi nostetaan tarve kuluttajien itsemääräämisoikeuden vahvistamiseen suhteessa tekoälyä hyödyntäviin tuotteisiin ja palveluihin. Esitetty jäsennys vastaa hyvin Suomen tekoälyohjelman etiikkatyössä muodostunutta ymmärrystä.

Tiedonanto korostaa EU:n jo olemassa olevan korkean säätelyn merkitystä sekä lainsäädännöllisten toimien roolia sen varmistamisessa, että uuden teknologian hyödyntäminen etenee linjassa eurooppalaisten arvojen ja ihmisoikeuksien kanssa. Komission nimittämä tekoälyn korkean tason asiantuntijaryhmä tuottaa 2018-2019 aikana pohjan yhteisille eurooppalaisille periaatteille. Komissio on tunnistanut myös tarpeen tulevan kehityksen seurannalle, ja suunnittelee arvioivansa olemassa olevia lainsäädännöllisiä viitekehyksiä niiden mukauttamiseksi vastaamaan paremmin eurooppalaisten perusarvojen ja ihmisoikeuksien toteutumista tekoälyssä.

Tiedonannon näkemys itsesäätelyn merkityksestä tekoälyn eettisen hyödyntämisen vahvistamisessa on vähäinen. Suomen tekoälyohjelman Etiikka-alaryhmän näkemyksen mukaan itsesäätely on tiedonannon muodostamaa kuvaa suurempi mahdollisuus. Itsesäätelylle on tunnistettu Suomen julkisen ja yksityisen sektorin tekoälyä hyödyntävissä organisaatioissa selkeä tarve ja kiinnostus, ja osoituksena tästä 33 Suomessa toimivaa organisaatiota on ilmoittautunut lyhyessä ajassa sitoutuvansa tekoälyn eettiseen hyödyntämiseen vastauksena alaryhmän toimeenpanemaan etiikkahaasteeseen.

Käsityksemme mukaan etiikan alueella itsesäätely on keskeistä kansalaisten luottamuksen vahvistamiseksi lainsäädännön kehittämisen rinnalla, jotta eurooppalaisten arvojen ja ihmisoikeuksien varmistamiselle saadaan lainsäädäntömuutoksia ketterämpiä keinoja. Näemmekin, että Suomen edistämän tekoälyn etiikkahaasteen kaltaisia toimia on tärkeää vahvistaa ja edistää Eurooppa-tasoisesti. Näillä toimilla luodaan myös kriittistä ymmärrystä tekoälyn käytännön sovellusalueiden esiin nostamista eettisistä ongelmakohdista ja mahdollisesta säätelytarpeesta suhteessa eurooppalaisten arvojen ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Tiedonannon näkemys yhteisten standardien kehittämisen tarpeellisuudesta tekoälysovellusten toteutuksen turvallisuuden edistämiseksi on perusteltu. Puolueettomien standardointiorganisaatioiden toimesta luodaan myös välineitä, joilla organisaatiot voivat halutessaan osoittaa laajasti huolellisten prosessien toteutumista ja vastuullisuutta tekoälyssä erilaisten sertifikaattien ja laatumerkkien avulla. Suomen tulisikin positioitua ympäristönä, jossa itsesäätelyn ja standardoinnin toimet nähdään tasapainoisina ja välttämättöminä luottamuksen rakentajina lainsäädännöllisten toimien ohella. Itsesäätelyn roolin tunnistaminen on myös omiaan minimoimaan vastakkainasettelua tekoälyn kehittäjien ja kansalaisten välillä.

Yhteisiä käytäntöjä tarvitaan myös siihen, kuinka kuluttajien suuntaan viestitään tekoälystä ja kuinka heidän itsemääräämisoikeuksiaan vahvistetaan toimittaessa tekoälyn kanssa. Tietosuoja-asetuksen informointivelvoitteen toteutumisen, sekä tekoälyn läpinäkyvyyden ja selitettävyyden toteutumisen seuranta on keskeistä. Julkinen sektori on tässä avainasemassa osoittamassa suuntaa vastuullisista toimintatavoista suhteessa kansalaisten itsemääräämisoikeuksiin, ja määrittämässä hyviä käytäntöjä myös yksityisen sektorin omaksuttavaksi.

Meeri Haataja
Suomen tekoälyohjelman Etiikka-alaryhmä, puheenjohtaja
IEEE Ethics Certification Program for Autonomous and Intelligent Systems, puheenjohtaja
Saidot.ai, toimitusjohtaja